

Uit uw verborgenheid

Voorganger: ds. Annemieke Parmentier
Regenboogkerk Hilversum

Schriftlezing Oude Testament: Jesaja 60: 1-6

Schriftlezing Evangelie: Matteüs 2: 1-12

Inleiding op de dienst

Vandaag vieren we de eerste zondag van Epifanie. Epifanie betekent dat iets of iemand aan het licht komt. Daarom is het thema van deze dienst “Uit uw verborgenheid”. We lezen bij Matteüs hoe God uit zijn verborgenheid trad voor enkele mensen die een ster volgden.

Bij de Slimste Mens werd pasgeleden gevraagd wie waren: Casper, Balthasar en Melchior?. Het antwoord luidde: de wijzen uit het oosten. Maar, zoals u ongetwijfeld weet, de namen van de mannen die de ster volgden, komen in de bijbel niet voor. Sterker nog, er staat niet dat het er drie zouden zijn geweest.

Waarschijnlijk heeft men gedacht dat het om drie personen ging omdat Matteüs schrijft dat ze drie geschenken bij zich hadden: goud (dat staat symbool voor aardse macht van een koning), wierook (dat is het symbool van gebed en dus van een godheid) en mirre (dat is een sterk geurende gomhars of olie van de mirrestruik die gebruikt wordt bij het balsemen van doden).

Er staat overigens ook niet dat het wijzen of koningen waren. Het zijn magoi, magiërs, sterrenwichelaars.

Er zijn allerlei folkloristische gebruiken rond Driekoningen: zoals een speciale driekoningenkoek met een boon erin en wie die boon vindt, mag die dag koning zijn.

Wat ik zelf een mooie gewoonte vind is, dat in sommige landen de eerste letters van de drie namen van de drie koningen boven of op de deur van een huis worden gezet: CMB. Niet alleen als verwijzing naar Casper, Melchior en Balthasar, maar vooral als afkorting van Christus Mansionem Benedicat, Christus zegene dit huis.

Een mooie wens aan het begin van dit jaar, dat onze huizen en wie er binnengaan, gezegend mogen zijn.

Overweging

Halverwege december liep ik in een winkelstraat langs een etalage die mijn aandacht trok. Ik was er eigenlijk al voorbij gelopen, maar liep terug, omdat ik me afvroeg of ik het wel goed had gezien. Ik heb er een tijdje gefascineerd naar staan kijken en er tenslotte een foto van gemaakt. Door de weerspiegelingen in de ruit van de etalage zijn niet alle details goed zichtbaar, maar u krijgt wel een idee. De opstelling in die etalage deed me denken aan het Laatste Avondmaal van Leonardo da Vinci. We zien een lange tafel, gedekt voor een feestmaal, met kandelaars, wijn en brood, noten en vruchten. Net zoals bij da Vinci aan één lange kant een aantal figuren, in dit geval etalagepoppen. In het midden zien we Jezus, zoals Hij zo vaak wordt afgebeeld: met lang blond haar. Hij draagt een doornenkroon. Rechts van hem zit Maria, achter haar staat een dame met een verenhoofdtooi, links van Jezus zit een etalagepop met een Elvis Presleymasker, ik heb geen idee waarom - misschien een verwijzing naar de complottheorie dat hij nog zou leven? -, naast hem zit iemand met een pestmasker, een verwijzing naar de epidemie? Onder de tafel ligt iemand die zich heeft bedronken, met naast hem een geldbuideltje en in zijn hand wat munten, duidelijk een verwijzing naar Judas en het bloedgeld dat hij ontving, nadat hij Jezus verraden had.

Verder zien we nog een geblinddoekte dame met een luipaard. Op de achterwand van de etalage allemaal lijstjes met afbeeldingen van Jezus en engelen.

Ik vind het een fascinerend geheel! Wat bezielt een chique modezaak om de etalage in de kersttijd op deze manier in te richten? Ik ben niet naar binnen gegaan om het te vragen, maar heb er wel mijn eigen gedachten bij. En die werden bevestigd toen ik, weer thuis, nog eens naar de foto keek en linksboven in één van die lijstjes een eenvoudige formule zag staan: een kruis, het = teken en een hart. Het kruis is liefde.

De etaleur wilde volgens mij duidelijk maken, dat het kerstfeest niet zonder verwijzing naar het kruis kan, en richtte daarom geen etalage in met een kerstmaaltijd, maar met een verwijzing naar het laatste Avondmaal, het verraad door Judas en naar de bespotting van Jezus door Hem een doornenkroon op te zetten.

En waarom laat ik nu deze foto zien en vertel ik dat allemaal op deze zondag na het kerstfeest, terwijl het over de drie koningen zou moeten gaan?

De reden is, dat de evangelist Matteüs in het verhaal over de magiërs uit het oosten die een koning zoeken ook een duidelijk verband legt tussen de geboorte van het kind in Bethlehem en de gebeurtenissen rond de dood van Jezus.

Ik geef een paar voorbeelden:

De magiërs vragen als ze in Jeruzalem zijn aangekomen: "Waar is de koning der joden?" en het proces tegen Jezus op Goede Vrijdag draait om de beschuldiging dat Jezus de koning der joden zou zijn. Pilatus vraagt aan Jezus: "Zijt gij de koning der joden?". Aan het kruis wordt een bord bevestigd met daarop de woorden 'Jezus van Nazareth, koning der joden' en tenslotte staan de Overpriesters, de Schriftgeleerden en oudsten bij het kruis en bespotten Jezus: "Anderen heeft hij gered, zichzelf kan hij niet redden. Hij is Israëls koning. Laat hij nu van het kruis afkomen en wij zullen hem geloven". Wat ook opvalt is, dat het woord "bespotten", dat in de rest van de bijbel zelden voorkomt, door Matteüs op twee plekken wordt gebruikt, namelijk bij de bespotting van Jezus aan het kruis en in Matteüs 2. Als Herodes beseft dat de magiërs niet naar hem zijn teruggekeerd, zoals hij gevraagd had, dan staat er dat Herodes ontdekte dat hij door de wijzen misleid was. Tenminste, zo staat het in de NBV, maar letterlijk staat er, dat Herodes door de wijzen bespot was. Herodes, had als bijnaam de Grote. Hij wilde de grootste machthebber zijn en dat ging vaak ten koste van anderen. Hij was zo paranoïde en zo bang dat hij van de troon gestoten zou worden dat hij iedereen die hij als bedreiging zag een kopje kleiner liet maken. Onder andere zijn eigen vrouw, zijn zwager, drie zonen en nog meer familieleden waren dodelijk slachtoffer van zijn wreedheid. Keizer Augustus zou de grap hebben gemaakt dat je van de joodse koning Herodes maar beter het varken (in het grieks is dat hys) dan de zoon (huios) kon zijn. Vanwege de Joodse spijswetten, had je als varken meer kans om de woede van de Joods-Nabatiese koning te overleven.

Herodes, hoeft maar het woord "pasgeboren koning" maar te horen en Hij bedenkt al een list om dat kind uit de weg te ruimen. Hij laat zijn leven regeren door angst en probeert die angst te bedwingen door geweld te gebruiken. Hoe actueel in een wereld waarin er nog steeds machthebbers zijn die er niet voor terugschrikken om geweld te gebruiken, of sterker nog, geweld provoceren. Ik hoef geen voorbeelden te geven; die kunt u zelf wel bedenken.

Het is dus maar goed, dat de magiërs op de terugweg een andere route hebben genomen.

Laten we nog even nader naar die mannen kijken. Wie zijn ze en wat zoeken ze?

Die magiërs bestuderen de loop van de sterren en ze leggen verbanden tussen wat er aan het firmament gebeurt met wat er op aarde gebeurt. Ze geloven in een vaststaand evenwicht van hemel en aarde, een lotsverbondenheid waarin alles verloopt volgens vaste wetten. De loop van de sterren bepaalt van welke koningen de ster rijst en van welke machten de ster daalt. Dit gebeurt allemaal volgens de dwangmatigheid van de constellaties.

Op zich niet zo vreemd, dat deze sterrenwichelaars wanneer ze iets ongebruikelijks zien hun blik die naar boven gericht was laten kantelen en op weg gaan.

Ze vinden niet wat ze zochten, geen koning in een paleis (nou ja, aanvankelijk wel), maar een kind in een stal. En dan zijn ze niet teleurgesteld, maar knielen neer.

Deze mannen uit het oosten, uit het land waar de zon opgaat, knielen neer voor de morgenster, die het licht brengt aan de volkeren. Matteüs maakt duidelijk dat het heil dat door Christus gebracht wordt van meet af aan niet beperkt is voor de joden alleen. Op beslissende momenten worden vreemdelingen betrokken bij het verhaal van God met mensen. Sterker nog: het zijn volgens Matteüs vertegenwoordigers van de volken die als eersten voor het kind knielen. Bij Lucas zijn het natuurlijk de herders. Het is niet tegen te houden dat God er voor alle mensen is. Jesaja getuigt hier al van wanneer hij schrijft: Volken laten zich leiden door jouw licht, koningen door de glans van je schijnsel. Een andere zon is niet meer nodig.

De Eeuwige treedt uit zijn verborgenheid

De magiërs zochten en vonden.

Waar zoeken wij naar?

Naar bijzondere ervaringen? Een teken? Een ster?

Houvast in moeilijke tijden?

Een kennis van mij gaat een boek schrijven met 52 verhalen van mensen die in onze tijd een engel hebben gezien. Voor elke week één verhaal. Ze deed onlangs een oproep om haar te vertellen over zulke ervaringen. En ze schreef er expliciet bij dat het *niet* de bedoeling was om te vertellen over *mensen* die als engelen waren, dus niet over de behulpzame buurman, of iemand die je hielp toen je pech onderweg had, of iemand die goed voor je heeft gezorgd. Nee, het moeten *echte* engelverschijningen zijn.

Ik snap dat wel. Je kunt ernaar verlangen dat je meer ervaart. God komt immers maar niet tevoorschijn uit zijn verborgenheid en dan is een verschijning van een engel misschien een welkome bevestiging van je geloof.

Zelf ben ik niet op zoek naar zulke bijzondere ervaringen.

Misschien moeten we het gewoon doen met de verhalen over wie ons zijn voorgegaan, over zoekende mensen en de verhalen over dat kind, die in zijn latere leven liet zien dat Hij geen ster was, niet op zoek was naar macht, geen koning werd, maar een eenvoudige rondreizende rabbi, die mensen inspireerde, die vooral oog had voor gewone mensen met hun sores en hun vragen.

In de laatste toespraak die Jezus volgens Matteüs houdt voor het laatste Avondmaal, vertelt Hij dat de Mensenzoon zal komen en zal plaatsnemen op een troon. Dan worden alle volken voor Hem samengebracht en zal de koning tegen de rechtvaardigen zeggen: "kom en neem deel aan het koninkrijk ... ik had honger en jullie gaven me te eten, ik had dorst en jullie gaven me te drinken, ik was een vreemdeling en jullie namen me op, ik was naakt en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij, ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe".

Zo komt de Koning uit zijn verborgenheid, in kwetsbare mensen die onze aandacht nodig hebben.

Een van de grootste problemen waarmee wij in onze tijd worden geconfronteerd is, dat er steeds meer mensen zijn die het gevoel hebben dat er géén aandacht is voor hun problemen, dat er zonder hen en over hen wordt beslist, dat ze er niet toe doen, mensen die bang zijn, maar dat niet durven toegeven. Sommigen van hen gaan geweld gebruiken uit onmacht.

Peter Pannekoek zei in zijn oudejaarsconference:

"Het gevoel erin te worden geluid is kennelijk makkelijker hanteerbaar dan onder ogen te zien dat onheil en ongemak je overkomen".

En dan word je dus boos in plaats van toe te geven dat je bang bent...

Ik denk, dat hier ook een taak ligt voor de kerk, om te luisteren naar mensen, om aandacht te geven, om begrip te tonen voor hun zorgen over de toekomst.

Om het met elkaar uit te houden en te getuigen van de hoop die in ons is, ook wanneer we overspoeld dreigen te worden door gevoelens van moedeloosheid

Het kerstfeest is niet alleen het vreedzame plaatje van de stal met het kind in de kribbe, maar ook het verhaal van de vlucht naar Egypte en de kindermoord, met het perspectief van een lijdende mens, die uiteindelijk sterker bleek dan de dood.

In Hem treedt God uit zijn verborgenheid en vertrouwend op Hem en aangestoken door dat licht gaan wij de toekomst tegemoet, kome wat komt.

Zoals Sytze de Vries het verwoordde in lied 500 dat we straks zingen:

“Wij delen met elkaar, het licht, het lied, de zegen.

Wij zijn uw kandelaar, wij gaan het donker tegen”.

Amen